

De geelsnavelkoekoek: een nieuwe soort voor Nederland in de collectie

Garry Bakker [ecoloog, Bureau Stadsnatuur en lid Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA); bakker@bureaustadsnatuur.nl]

Op woensdag 12 oktober 2022 om 10:40 uur ontdekten Gerard den Boer en Hans Bakhuizen een geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*) op de Maasvlakte. Ongeveer 25 vogelaars die al in de buurt waren slaagden erin de vogel nog levend te aanschouwen. Tot veler teleurstelling werd hij om 12:29 uur zwemmend in de Nieuwe Waterweg aangetroffen, waar de vogel verdronk. De auteur kwam een paar minuten te laat en zag hoe de inmiddels verdronken vogel langzaam richting zee dreef.

Natuurhistorisch erfgoed

Het was Edwin Schuller die niet opgaf, zich op de gladde basaltkeien begaf en er, dankzij een goed getimed boeg golf van een schip en de hulp van een statiefpoot, in slaagde de vogel uit het water te grijpen. Dit tafereel en beelden van de nog levende vogel, zijn te bekijken via de website van Dutch Birding (Bakhuizen et al. 2022).

Edwin was, na een vriendelijk verzoek van de auteur, bereid om de vogel af te staan voor de wetenschappelijke collectie van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Hier zou deze bijzondere vondst immers beter bewaard blijven dan op een denkbeeldige schoorsteenmantel en beschikbaar zijn voor verder wetenschappelijk onderzoek én als natuurhistorisch erfgoed. Na het doorweekte kadaver aan de toegestroomde vogelaars te hebben getoond, werd het nog dezelfde middag thuis afgeleverd bij honorair conservator vogels en museumtaxidermist Erwin Kompanje. Nog dezelfde avond en in het bijzijn van Edwin Schuller en Kees Moeliker, werd de dode geelsnavelkoekoek door hem onderzocht, opgemeten en tot studiehuid geprepareerd. Zowel de huid, het binnenwerk als de maaginhoud, zijn opgenomen in de collectie (NMR998900204902).

Resultaten sectie

Sectie wees uit dat de geelsnavelkoekoek een mannetje is. Op basis van onder

▲ Geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*), Maasvlakte, Rotterdam, 12 oktober 2022. De levende vogel kort voor zijn overlijden. (Rob Halff)

andere de gele oogring (vrijwel altijd donker bij volwassen vogels) en de grijs/witte tekening op de onderstaart (scherp afgesneden zwart/wit bij volwassen vogels) betreft het een eerste-kalenderjaar vogel. De vogel was met 39 gram sterk vermagerd (normaal 55-65 gram) maar had nog enig lichaamsvet. Een halswond vormt een aanwijzing dat de vogel waarschijnlijk door een nabij in het water zwemmende zilvermeeuw was gegrepen. Of dit gebeurd is toen de koekoek al in het water lag, of dat de meeuw de vogel vanaf land mee het water in had genomen, zullen we

nooit weten. In de maag bevonden zich de resten van één insect. Zowel Vincent Kalkman als Berend Aukema, wantsenexperts van Naturalis, determineerden deze unaniem als grauwe schildwants (*Rhaphigaster nebulosa*). Dit is een in Nederland zeer algemene soort en het is daarom aannemelijk dat deze kort voor het overlijden van de vogel is gegeten.

Eerste voor Nederland

De Rotterdamse geelsnavelkoekoek betreft het eerste door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

▲ Geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*), Maasvlakte, Rotterdam, 12 oktober 2022. De studiehuid met collectienummer NMR998900204902. (Kees Moeliker)

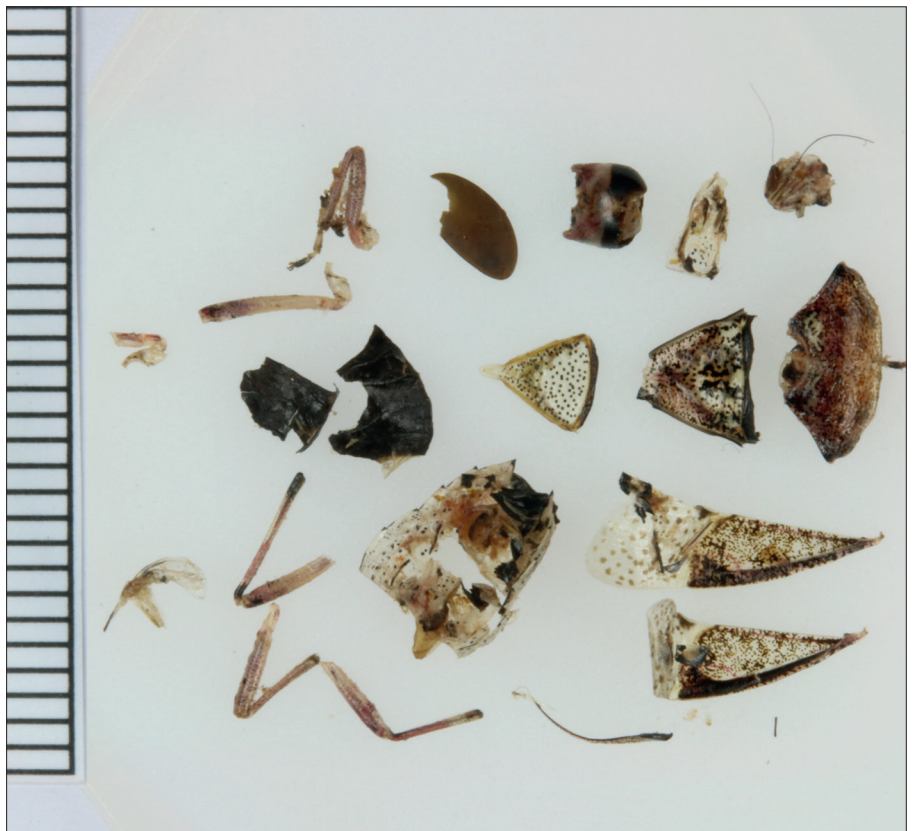
aanvaarde geval voor Nederland van deze in Noord-Amerika algemene vogelsoort. Een eerdere waarneming op 7 oktober 2002 op Texel, werd vanwege omissies in de beschrijving niet aanvaard. De soort is een van de meest frequent in het West-Palearctisch gebied aangetroffen Noord-Amerikaanse landvogels, met bijvoorbeeld al 56 gevallen op de Azoren en 68 in Groot-Brittannië, en ook recent het tweede en derde geval voor Marokko (tarsiger.com 2023, BBRC 2023). Op het Europese vasteland is geelsnavelkoekoek uitgesproken zeldzaam, met slechts één geval in zowel Frankrijk als (het vasteland van) Spanje, maar wel al drie in België (tarsiger.com 2023). Helaas worden vrijwel alle in Europa aangetroffen geelsnavelkoekoeken of dood opgeraapt, of verzwakt aangetroffen, om alsnog te bezwijken. De ongelooflijke manier waarop de Nederlandse vogel aan zijn einde is gekomen, past dus in dit treurige patroon.

In de collectie van Het Natuurhistorisch bevinden zich nog drie andere eerste gevallen voor de Nederlandse avifauna (CDNA 2023): witkopeend (*Oxyura leucocephala*), maart 1851, Schollevaarseiland, Nieuwerkerk a/d IJssel (NMR998900001296); Amerikaanse smient (*Mareca americana*), 9 december 1922, Sint Philipsland, Anna Jacobapolder, Tholen (ZL) (NMR998900001222) en grijze junco (*Junco hyemalis*), februari 1962, Rotterdam (NMR998900000692). In alle drie de gevallen gaat het om opgezette vogels. ◀

Bronnen

- BBRC 2023 - bbrc.org.uk/main-information/statistics (geraadpleegd 5 januari 2023)
- CDNA 2023 - dutchavifauna.nl (geraadpleegd 4 januari 2023)
- Bakhuizen, H., V. Hart, R. Halff & W. van Holten 2022 - Geelsnavelkoekoek op

- de Maasvlakte - dutchbirding.nl/dbactueel/1824 (geraadpleegd 4 januari 2023)
- tarsiger.com 2023 - tarsiger.com/news/index.php?sp=find&lang=eng&species=24980 (geraadpleegd 5 januari 2023)

▲ Resten van grauwe schildwants (*Rhaphigaster nebulosa*) als maaginhoud van geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*), Maasvlakte, Rotterdam, 12 oktober 2022, NMR998900204902; maatverdeling in mm. (Kees Moeliker)